

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA PLÁNOVÁNÍ KRAJINY A SÍDEL

**Bydlení a jeho vývoj u imigrantů z postsovětských zemí
do Pražského metropolitního regionu**
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. arch. Tomáš Peltan, Ph.D.

Bakalant: Anastasia Samartseva

2024

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anastasia Samartseva

Územní technická a správní služba v životním prostředí

Název práce

Bydlení a jeho vývoj u imigrantů z postsovětských zemí do Pražského metropolitního regionu

Název anglicky

Housing careers of immigrants from post-soviet countries to Prague metropolitan region

Cíle práce

Cílem práce je analýza bydlení a jeho vývoje u imigrantů z postsovětských zemí (mimo EU) do České republiky. Práce se zaměří na faktory, které ovlivňují bydlení a jeho vývoj, např. důvody migrace, sociální postavení migrantů, hledání práce a podobně.

Metodika

Rešeršní část se zaměří na otázku bydlení imigrantů do metropolitních regionů se zvláštním přihlédnutím k imigraci z postsovětských zemí a do postsocialistických metropolí.

Praktická část bude řešena formou kvalitativního šetření – polostrukturovaných rozhovorů s imigranty, kteří se do Pražského metropolitního regionu přestěhovali před nejméně 5 lety z postsovětských zemí, které nejsou členskými zeměmi EU.

Doporučený rozsah práce

dle Nařízení děkana č. 01/2020 – Metodické pokyny pro zpracování bakalářské práce na FŽP

Klíčová slova

imigrace, bydlení, postsovětské země, Praha, Pražský metropolitní region

Doporučené zdroje informací

BALAMPANIDIS, D. Housing Pathways of Immigrants in the City of Athens: From Homelessness to Homeownership. Considering Contextual Factors and Human Agency. *Housing, theory and Society* 37 (2), 2020.

HAASE, Annegret; GROSSMANN, Katrin; STEINFÜHRER, Annett. Transitory urbanites: New actors of residential change in Polish and Czech inner cities. *Cities*, 2012, 29,5: 318-326.

MANTING, D., KLEINEPIER, T., LENNARTZ, C. Housing trajectories of EU migrants: between quick emigration and shared housing as temporary and long-term solutions. *Housing Studies*, 2022. DOI: 10.1080/02673037.2022.2101629.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. arch. Tomáš Peltan, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra plánování krajiny a sídel

Elektronicky schváleno dne 23. 1. 2023

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 1. 2023

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 26. 12. 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: *Bydlení a jeho vývoj u imigrantů z postsovětských zemí do Pražského metropolitního regionu* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila, a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 21. 3. 2024

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. arch. Tomáši Peltanovi, PhD. za odbornou pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Bydlení a jeho vývoj u imigrantů z postsovětských zemí do Pražského metropolitního regionu

Abstrakt

Bakalářská práce je věnována zhodnocení, jaké faktory mají vliv na prostorovou koncentraci imigrantů z postsovětských zemí v Pražském metropolitním regionu. Nejprve je práce zaměřena na zmapování teoretických poznatků vážící se k základním pojmům, jako je migrace, uprchlík, migrant. Větší pozornost je věnována výzkumům hodnotící jednotlivé faktory určující prostorovou koncentraci migrantů v cílové zemi. Praktická část je realizována jako kvalitativní šetření s využitím metody polostrukturovaného rozhovoru s deseti respondenty z Ukrajiny a Ruska. Jsou zhodnocena dosažená zjištění a stanoveno, že preference bydlení jsou u respondentů ovlivněny délkou jejich pobytu v České republice, jejich ekonomickými možnostmi a taktéž přítomností jejich krajanů.

Klíčová slova:

Bydlení, migrace, imigrant, Pražský metropolitní okruh, prostorová koncentrace, místní komunita.

Housing careers of immigrants from post-soviet countries to Prague metropolitan region

Abstract

The bachelor's thesis is devoted to the evaluation of what factors influence the spatial concentration of immigrants from post-Soviet countries in the Prague metropolitan region. First, the work is focused on mapping theoretical knowledge related to basic terms such as migration, refugee, migrant. More attention is paid to research evaluating the individual factors determining the spatial concentration of migrants in the destination country. The practical part is implemented as a qualitative investigation using the semi-structured interview method with ten respondents from Ukraine and Russia. The findings are evaluated and it is established that the respondents' housing preferences are influenced by the length of their stay in the Czech Republic, their economic possibilities and also the presence of their compatriots.

Key words:

Housing, migration, immigrant, Prague metropolitan area, spatial concentration, local community.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Cíle práce	2
2.1 Hlavní cíl a dílčí cíle	2
2.2 Výzkumné otázky.....	2
3 Literární rešerše.....	4
3.1 Definice pojmů	4
3.2 Faktory ovlivňující bydlení u imigrantů.....	8
3.2.1 Faktor migračních sítíh	8
3.2.2 Faktor znalosti jazyka	9
3.2.3 Faktory související s vyznávanou vírou	10
3.2.4 Ekonomické faktory.....	11
3.2.5 Faktor geografické vzdálenosti.....	12
4 Metodika	13
5 Charakteristika studijního území – Pražský metropolitní region.....	18
6 Výsledky práce.....	19
6.1 Popis souboru respondentů.....	19
6.2 Vyhodnocení jednotlivých rozhovorů	20
7 Diskuse.....	30
8 Závěr a přínos práce.....	32
9 Přehled literatury a použitých zdrojů	34

1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce se věnuje problematice preference bydlení migranty pocházející z tzv. postsovětských zemí, tj. z bývalých sovětských republik (např. z Ruska, Gruzie, Uzbekistánu, Ukrajiny ad.). Jsou zkoumány vybrané faktory, které mají u této skupiny imigrantů vliv na to, v jaké části Pražské metropolitní oblasti budou volit bydlení a zda v průběhu jejich pobytu v České republice např. z důvodu zlepšení jejich ekonomického postavení došlo i ke změně bydlení.

Tato práce má proto souvislost i s migrací, která se považuje za důležitý faktor mající vliv na rostoucí počet obyvatelstva v jednotlivých zemích (Hugo 2011). Nejinak je tomu také v případě České republiky, na což upozorňuje např. Uherek et al. (2016). Podle tohoto autorského kolektivu se Česká republika, obdobně jako jiné evropské státy, dlouhodobě potýká s postupným přirozeným úbytkem obyvatelstva, což souvisí jak se stárnutím obyvatelstva, tak i s nižší porodností českých žen. Právě migrace je jednou z možností, jak docílit vyššího počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Massey (2003) poukazuje na to, že jednou z příčin tohoto stavu jsou i socioekonomické nerovnosti v současném světě. Proto také stále častěji vytvářejí významnou část globálních migračních toků nikoliv evropští migranti, ale migranti z rozvojových zemí. To má za následek, že se v jednotlivých evropských státech usazují různé národnostní struktury migrantů (Alesina, Harnoss, Rapoport 2013). Lze proto očekávat, že jejich počet bude dále růst i v České republice, což se potvrzuje z různých statistických dat i s ohledem na současnou situaci na Ukrajině, kdy bylo od roku 2022 v České republice přijato více než půl miliónů Ukrajinců.

Při zjišťování, jaké faktory determinují bydlení a jeho vývoj u imigrantů z postsovětských republik lze využít nejenom dostupné zahraniční zdroje zabývající se předmětnou problematikou, ale také výsledků z vlastního kvantitativního výzkumu, který proběhl u cílové skupiny uvedených imigrantů. Lze proto také porovnat, zda je imigranty z Ruska, Ukrajiny či jiných postsovětských zemí preferováno bydlení s ohledem na jejich blízkost k místní komunitě krajanů, pracovní příležitosti či se zde uplatňují i jiné proměnné.

2 Cíle práce

2.1 Hlavní cíl a dílčí cíle

Bakalářská práce má stanoven jak jeden hlavní cíl, tak k tomu přidružených několik dílčích cílů, které jsou spojeny s hlavním cílem. Tím je analýza bydlení a jeho vývoje u imigrantů z postsovětských zemí (mimo EU) do České republiky. S tím souvisí tyto dílčí cíle:

- posoudit, jak příčiny mezinárodní migrace osob pocházející z bývalých sovětských republik mimo členské státy Evropské unie (tzn. Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán, Bělorusko, Moldavsko, Ukrajina a Rusko) ovlivňují jejich bydlení a jeho vývoj v cílové zemi, do níž migrují,
- vyhodnotit, jaké faktory mají vliv na prostorovou koncentraci imigrantů, a to jak z teoretického, tak praktického hlediska,
- zjistit, jaké jsou u vybrané skupiny imigrantů nejčastější důvody pro volbu bydlení v Pražském metropolitním regionu, a to od rozhodnutí, zda se usídlit ve vlastní Praze nebo v jejím zázemí, přes volbu mezopolohy (městská čtvrť, poloha vůči městskému centru atd.), po faktory relevantní z hlediska mikropolohy a charakteru bydlení,
- zjistit, do jaké míry je volba bydlení ovlivněna prostorovou blízkostí imigrantů podobné národnosti a socioekonomických charakteristik.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsou spojeny s výše uvedenými cíli bakalářské práce. Je stanoveno celkem osm výzkumných otázek:

- VO1: V jakých konkrétních oblastech/městských částech Pražského metropolitního regionu je koncentrováno bydlení imigrantů z postsovětských zemí dle jednotlivých národností (ruská, ukrajinská, arménská aj. komunita)?
- VO2: Jaké jsou charakteristiky lokalit, v nichž bydlí oslovení imigranti z postsovětských zemí?

- VO3: Jaký vliv mají socioekonomické charakteristiky imigrantů (jejich pohlaví, věk, vzdělání, rodinná situace) na jejich preference z hlediska charakteru bydlení a na jeho vývoj?
- VO4: Jaké faktory imigranty z postsovětských zemí ovlivňují při jejich výběru lokality k bydlení?
- VO5: Jak ovlivňuje délka a typ pobytu imigrantů jejich preference k bydlení a jeho vývoj?
- VO6: Z jakého důvodu se imigranti z postsovětských zemí rozhodují přicestovat do České republiky a jakým způsobem a na základě jakých kritérií si zde hledají vhodné lokality k bydlení?
- VO7: Jak jsou imigranti z postsovětských zemí spokojeni s lokalitami k bydlení v Pražském metropolitním regionu a jaké faktory mají na jejich spokojenost vliv?
- VO8: Jakým způsobem probíhá u imigrantů z postsovětských zemí jejich integrace v České republice a jak ovlivňuje jejich preference k bydlení v Pražském metropolitním regionu.

3 Literární rešerše

3.1 Definice pojmů

Migrace

Zkoumání migrace je charakteristické mnoha dichotomiemi na filozofické i metodologické úrovni. Mnohé teorie vysvětlují migraci v jednoznačných termínech zisků a ztrát, ale neberou v úvahu strukturální podmínky a strategie jednotlivců, kteří v novém prostředí žijí a pracují (Drbohlav et al. 2010; Malířová et al. 2016). Mezi nové výzvy ve zkoumání migrace patří právě jejich dekonstrukce a potřeba posunout uvažování nad migrací do nových souvislostí. Sociální realita je dnes mnohem složitější a interpretace migrace a jejích kontextů podle klasických teorií již často neobstojí (Filadelfiová, Sekulová 2009).

Pojem migrace představuje pohyb, přemístění nebo přesun. Aktuální tendence hromadných přesunů státních příslušníků třetích zemí do Evropské unie se správně označuje pojmem imigrace. Termíny imigrace a migrace se často zaměňují, přičemž pojem migrace se obecně i v odborném prostředí běžně používá pro pohyb lidí do Evropy. Migrace představuje po staletí se vyskytující jev, který v globálním kontextu znamená dobrovolný/nedobrovolný pohyb osob, a to buď v rámci státu, kdy se hovoří o vnitřní migraci, nebo přes hranice jednoho či více států, označované jako mezinárodní migrace (European Commission 2014).

Ve vztahu k Evropské unii se pojem migrace chápe i v návaznosti na schengenský prostor. Členské státy uplatňují společnou vízovou, azylovou a přistěhovaleckou politiku. Oblast migrace je proto upravena jak normami evropského, tak vnitrostátního práva. Humanitární otázky přesahují do mezinárodněprávních nástrojů chránící lidská práva. Tyto nástroje se uplatňují zejména na skupinu uprchlíků, jejichž postavení je právně upraveno zejména standardy, které byly stanoveny mezinárodním právem. Tyto standardy jsou dále rozvíjeny právem Evropské unie – různými směrnici a nařízeními. Ostatní otázky jsou upravovány vnitrostátními úpravami na úrovni jednotlivých členských států (Hrabálek, 2012). V současnosti je migrace spojována především v souvislosti s nelegální migrací

státních příslušníků třetích zemí do zemí Evropské unie. Migraci jako obecný právní pojem však český právní řád nedefinuje a prakticky nepoužívá.

Legální a nelegální migrace

V České republice se rozlišuje legální a nelegální migrace, jejichž označení se odvíjí od zákonnosti, oprávněnosti překročení státní hranice. V případě legální migrace jde o překročení hranice s platnými cestovními doklady, vízy, příp. dalšími povoleními potřebnými pro vstup do země. Při nelegální migraci jde naopak o překročení státní hranice bez platných cestovních dokladů, proto se v této souvislosti často používá pojem nelegální migrant (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023).

Cizinec

Za nadřazený pojem lze v této oblasti považovat pojem cizinec, což je obecně každý člověk s jiným občanstvím, než je občanství České republiky (český občan). Tento termín je také zakotven v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Konkrétně jde o ustanovení § 1 odst. 2, kdy se za cizince považuje jakákoliv fyzická osoba s jiným státním občanstvím (jde o jiného státního občana než České republiky). Cizincem je proto i občan se státním občanstvím jiného členského státu Evropské unie.

Migrant

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM, 2023) přináší svou vlastní definici pojmu migrant, přičemž však připomíná, že doposud není uznávána žádná univerzálně platná definice tohoto pojmu. Uvedená organizace považuje migranta za zastřešující pojem, který se nenachází v mezinárodním právo, a v němž se odráží pohled laiků na osoby, které se z mnoha různých důvodů musí nebo chtějí dočasně či trvale odstěhovat z místa svého trvalého bydliště, přičemž migrovat mohou v rámci země svého původu (vnitřní migrant), tak i mimo hranice tohoto svého původního státu (vnější migrant).

V této souvislosti lze poukázat na právní kategorii osob označující se jako migrující pracovníci, což jsou osoby, které migrují za účelem určité pracovní příležitosti. Z výše uvedeného proto vyplývá, že migrant může nabývat povahy jak dobrovolného, tak nuceného migranta. Dobrovolným migrantem může být např. vysoce kvalifikovaný

pracovník, vědec, výzkumník, podnikatel či zaměstnanec, ale také nízkokvalifikovaný nebo sezónní pracovník. Pod pojmem nucený migrant se rozumí uprchlík a vnitřní přesídlenec, ale i cizinec, který se stal např. obětí obchodování s lidmi, nezletilý cizinec bez doprovodu, jakož i cizinec v nelegální situaci, tedy cizinec bez oprávnění k pobytu nebo cizinec, který neoprávněně překročil hranice. Na tom, zda se má pojem migrant vždy používat i pro osoby, které migrují nedobrovolně, pod tlakem vnějších faktorů, se však dostupné definice zcela neshodují (Uherek et al. 2016).

Imigrant

Imigrant, jinak označovaný také jako přistěhovalec, je člověk migrující na území některého státu s úmyslem usadit se (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023).

Uprchlík

Definice uprchlíka je celosvětově uznávána následovně: „osoba, která splňuje definiční znaky uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant“ (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023).

Vztah migrace a integrace

V praxi Keller (2017) uvádí, že integrace znamená řešení problému (migrace) ve spojování a zapojování starých i nových struktur společnosti.

Různé země mají také historicky stanoveny různé integrační přístupy k imigrantům. Některé měly blízko k multikulturnímu, různorodému pojetí soužití s důrazem na sociální, kulturní či politické splynutí potomků migrantů s majoritní populací (Anglie, Nizozemsko). Jiné (Německo, Francie) hlásaly nejprve ideu asimilační politiky, tedy zařazení a přizpůsobování se cizinců hostitelské majoritě (Regout, 2011).

Při sledování linie západních zemí (Německo, Švédsko, Itálie, Francie) o dosažení integrace určitých skupin a menšin (sexuální, etnické, náboženské) je vnímáno, že menšiny se při obhajování svých práv uzavírají. To už se lze dostat do oblasti multikulturalistické integrace (Emler 2023). I podle Kellera (2017) multikulturalismus zpochybňuje obecnou platnost morálních norem majoritní společnosti podporováním nezávanosti společenských norem většinové populace.

Pokus integrovat Evropu do jednoho celku udělal z evropského kontinentu sociální magnet pro chudý africký a asijský kontinent. Masová imigrace však nemusí znamenat rozpad civilizace, pokud přistěhovalci přijmou civilizační hodnoty země, do které se stěhují (Vlček et al 2020).

Podle světoznámého ekonoma Hayeka (2008) je nebezpečnou hrozbou pro mír i uměle pěstované vnímání ekonomické solidarity celého obyvatelstva nějaké země. Tento autor kriticky vyhodnocuje myšlenky „*plánování stejné životní úrovně pro všechny*“ (Hayek 2008, s. 183).

Bydlení – právo na bydlení

Bydlení je jednou ze základních životních potřeb a patří k základním lidským právům. Podle dostupnosti a kvality bydlení se hodnotí životní úroveň obyvatel jednotlivých zemí. Právo na bydlení je zakotveno a upraveno v různých legislativních předpisech a právních aktech, které se zavázala dodržovat a uplatňovat i Česká republika na svém území (Dušová Šnejdrlová 2022).

V *Koncepci bydlení České republiky 2021+*, která definuje komplexně cíle v oblasti řešení bytové politiky České republiky, se kromě jiného uvádějí nástroje v oblasti bytové politiky, jakož i práva jednotlivců na přiměřené bydlení, ale také se poukazuje na odpovědnost občanů, která je založena na sounáležitosti. Koncepce poukazuje na skutečnost, že ačkoliv není v Listině základních práv a svobod explicitně právo na bydlení vymezeno, pokud dojde ke ztrátě jeho dostupnosti, může tím být vyvolán stav hmotné nouze. Proto má také stát povinnost poskytnout pomoc každé osobě, která se dostane do takové situace. Z hlediska mezinárodního práva se na právo na bydlení pohlíží jako na právo na přiměřenou životní úroveň. Občan České republiky má dle této koncepce taktéž právo na přiměřené bydlení stanovené OSN, jež je obecně součástí práva na bydlení (MMR 2021).

Závěrečné shrnutí definovaných pojmů

Je nesprávné, pokud se zaměňují pojmy migrant (potažmo imigrant) a uprchlík. Migranti, na rozdíl od uprchlíků, obecně nečelí přímé hrozbě pronásledování nebo smrti ve svých domovských zemích, avšak migrují z důvodu zlepšení svých životních podmínek, kvůli práci, v některých případech kvůli vzdělání, opětovnému spojení s rodinou nebo z jiných

důvodů. Ve srovnání s uprchlíky, kteří se nemohou bezpečně vrátit do země původu, migranti takové překážky v návratu domů nemají. Pokud se rozhodnou vrátit domů, mohou nadále požívat ochrany své vlády (Drbohlav et al. 2010).

Pro potřeby a specifikaci této bakalářské práce bude užíváno pojmu imigrant jako pro označení osob, které pocházejí z nečlenských států Evropské unie, z tzv. třetích zemí z bývalých sovětských republik (např. z Ruska, Kazachstánu, Ukrajiny, Uzbekistánu ad.), a kteří do České republiky přicestovali z různých důvodů. Často jsou to důvody ke studiu či lepších pracovních příležitostí. Jde převážně o dobrovolné migranty.

3.2 Faktory ovlivňující bydlení u imigrantů

Skupiny imigrantů, které mají určité společné, charakteristické znaky, vykazují i podobné prostorové chování, na což poukazují např. Chiswick, Lee a Miller (2002). Ve své studii zjistili, že imigranti z Řecka a Itálie poté, co se přestěhovali do Itálie, vyhledávali bydlení pouze v některých regionech (např. ve státě Victoria), kdežto imigranti pocházející z jiných zemí hovořící anglicky se spíše usadili ve státě Západní Austrálie. Z toho plyne, že existuje velmi blízký vztah mezi geografickou polohou a kulturní příbuzností migrantů z původních zemí, což se následně váže na určité prostorové chování (vyhledávání bydlení) v cílové zemi.

3.2.1 Faktor migračních sítí

Prostorové chování imigrantů ve vztahu k vyhledávání a zajištění bydlení v určitém místě je s ohledem na rozhodování imigrantů determinováno řadou různých faktorů, na což poukazuje např. Massey et al. (1993), Castles (2004) či Bijak (2010). Nejčastěji se přitom jedná o kulturní faktory, v nichž převládá kulturní příbuznost podmíněná migrační sítí. Ta je definována např. autorem Massey et al. (1993), podle něhož jde o řadu různých meziosobních vazeb, umožňující zvýšení předpokládaných mezinárodních pohybů. Tím se významně snižuje pravděpodobnost migrace a zvyšuje se její návratnost. Koncept migrační sítě vychází z premisy, že první migranti přicházející do cílové země zde vytvoří širší zázemí, což následně významně ovlivní další zvýšení migrace do této konkrétní cílové země. Následně bude migrace pokračovat i poté, co se již původní příčiny migrace

staly nerelevantními. Faktor migrační sítě proto nehodnotí, z jakého důvodu se imigranti rozhodli k přemístění do dané cílové destinace, ale spíše vysvětluje další pokračování migrace i po změně původních podmínek ať ve zdrojové, či v cílové zemi. Řada různých studií potvrdila, že migranti zpravidla migrují do stejných regionů jako jejich krajané, což má za následek jejich prostorovou koncentraci (Chiswick, Lee, Miller 2002; Frey 2004; Harte, Childs, Hastings 2009).

Migranti tedy s ohledem na koncept migrační sítě vyhledávají bydlení tam, kde se již nachází více členů jejich komunity. Za předpokladu dostatečně velké pospolitosti je pro nově příchozího migranta jednodušší začlenění se do cílové země, což má pro něj výhodu i v čerpání řady výhod. U malých komunit nejsou výhody migrační sítě tak velké jako u velkých komunit, proto takoví migranti vyhledávají stejnou komunitu jenom proto, aby mu poskytla pomoc, když se dostane do nějakého problému, a to převážně jednorázově. Častěji se se svými krajané nekontaktuje (Chelapi-den Hamer, Mazzucato, 2010).

Jiná situace taktéž může nastat v případě, že se jedná o kvalifikované imigranty, kteří do cílové země přicestovali za vysoce odbornou pracovní příležitostí. Takoví migranti se stěhují hlavně do míst, kde již pobývají jejich krajané, taktéž kvalifikovaní, avšak vyhýbají se místům, kde pobývají jejich chudší a nekvalifikovaní krajané. Z toho plyne, že u kvalifikovaných imigrantů dochází spíše ke tvorbě vlastních migračních sítí (Brezzi et al., 2010). Také Hall (2009) potvrzuje, že imigranti, kteří mají vyšší vzdělání a disponují vyššími schopnostmi a vědomostmi, umí se domluvit místním jazykem, jsou charakterističtí výraznějším prostorovou dekoncentrací.

Chiswick, Lee a Miller (2002) považují za významný determinující faktor také znalost místního jazyka. Proto se na jednom místě spíše budou koncentrovat imigranti mající podobné jazykové znalosti, zatímco do jiných se budou stěhovat ti, kteří již plyně hovoří jazykem cílové země.

3.2.2 Faktor znalosti jazyka

Znalost migrantů týkající se jazyka cílové země je úzce spojena s konceptem migrační sítě. Je prokázáno, že migranti, kteří mají malou či dokonce žádnou znalost jazyka země, do níž imigrovali, budou více vyhledávat regiony či místa, v nichž již bydlí jejich krajané,

s čehož mohou čerpat značné výhody (např. pomoc při problémech). Naopak ti migranti, kteří si již alespoň částečně tento jazyk osvojili, již ve větší míře nejsou na těchto migračních sítích tolik závislí. Z toho plyne, že migranti bez dostatečné znalosti jazyka se uzavírají do enkláv a nejsou zároveň ani motivováni k tomu, aby si místní jazyk osvojili. Díky tomu se častěji dostávají do jazykové pasti (Bauer, Epstein, Gang 2005).

Chiswick, Lee a Miller (2002) tento předpoklad taktéž potvrdili ve své studii, kdy odhalili, že cizinci hovořící anglickým jazykem byli v cílové zemi (Austrálie) méně prostorově koncentrováni, než tomu bylo u cizinců s odlišným mateřským jazykem. Tato skutečnost vede ke zhodnocení, že migranti si k bydlení budou vybírat ty regiony, kde se již nacházejí jejich krajané s podobnou jazykovou vybaveností. Naopak u migrantů s již pokročilými jazykovými znalostmi se předpokládá častěji bydlení tam, kde jsou koncentrováni i domácí občané. Také další autoři (jako např. Hugo 2011 či Edgar 2014) zjistili, že migranti méně jazykově vybaveni častěji preferují bydlení ve velkých městech, a to v městských částech, kde je zastoupena místní komunita migrantů, a existuje zde velká pravděpodobnost, že se zde domluví svým mateřským jazykem.

Tato skutečnost byla potvrzena i v dalším výzkumu autorů Chiswick a Miller (2004), kteří došli ke stejnému závěru u migrantů USA hovořící anglickým jazykem. U nich byla prokázána nižší prostorová koncentrovanost, než v případě španělsky mluvících migrantů. K tomu Bauer, Epstein a Gang (2005) dodávají, že migranti hůře jazykově vybaveni častěji preferují bydlení v regionech či městských částech, kde jsou častěji koncentrováni jejich krajané i za předpokladu, že se zde bude hůře nacházet práce. Přítomnost krajanů je proto silnějším faktorem než nalezení pracovní příležitosti.

3.2.3 Faktory související s vyznávanou vírou

Náboženství nehraje u řady migrantů při rozhodování se o volbě bydlení v cílové zemi podstatnější roli, zejména pokud se tento faktor srovná s faktorem znalosti jazyka země, kam migrují. V některých městech a u některých skupin migrantů však může nabývat významnější role. Týká se to především jedinců s muslimským vyznáním. To zjistila studie Edgara (2014), která byla realizována v Austrálii. Tito migranti častěji volili bydlení, které se nacházelo v blízkosti mešit. Studie zaměřená na vliv náboženství u migrantů z postsovětských zemí s jiným než muslimským vyznáním však realizována

nebyla. Je však třeba vzít v úvahu, že migranti některých národností z tohoto regionu (např. z Uzbekistánu, Ázerbájdžánu, taktéž z Ruska, příp. dalších zemí) ve vyšší míře vyznávají islám, a proto u nich lze předpokládat, v souladu s poznatky výše uvedeného autora, že budou vyhledávat bydlení v místech skupin lidí, kteří vyznávají stejné náboženství.

3.2.4 Ekonomické faktory

Prostorová koncentrace imigrantů je však ovlivňována i ekonomickými faktory, což je dáno zejména lepšími pracovními příležitostmi a místem pracoviště ve větších městech než ve venkovských oblastech. Často jde o místa, kde mohou imigranti vykonávat různá nekvalifikovaná povolání (např. v továrnách). Častěji též migranti vyhledávají bydlení v různých průmyslových lokalitách, v nichž se nachází velký počet domů s nájemným bydlením, Zde se také mohou častěji nacházet sociální byty či byty s regulovaným nájemným (Sýkora et al., 2010).

Také podle Mcconella (2008) je prokázáno, že migranti často využívají migraci k tomu, aby zlepšili své ekonomické možnosti, aby využili své znalosti a schopnosti k vyšším výdělkům v cílové zemi, než jaké mají ve své domovině. Proto se zpravidla migrant často rozhoduje o volbě cílové země podle toho, kde je schopen co nejefektivnějšího využití svého lidského kapitálu. Na tomto podkladě si také migranti volí příslušné bydlení, což však souvisí s tím, zda jde o kvalifikované, či nekvalifikované migranty. Kvalifikovaní migranti se častěji stěhují do těch regionů, které poskytují lepší pracovní příležitosti v pokročilejších oborech, v nichž mají možnost uplatnit své již nabyté znalosti, dovednosti a svou odbornou kvalifikaci (jde o obory, jako IT, medicína aj.). Naproti tomu u nekvalifikovaných migrantů dochází k jejich prostorové koncentraci v místech, kde je poptávána pracovní síla v oborech, jako je zemědělství, stavebnictví či služby. Nepotvrzuje se tedy, že by migranti výhradně směřovali do regionů, v nichž je nižší nezaměstnanost či se za práci nabízí vyšší mzda. Nicméně zpravidla je pro migranty důležité, aby se jednalo o region/zemi vyspělejší, s dobře fungující ekonomikou.

Maré, Morten a Stillman (2008) zjistili, že pro migranty, kteří se již v dané lokalitě pobývají delší dobu, je ekonomická úroveň regionu významnější, zatímco migranti, kteří nově do dané oblasti přicházejí, tuto skutečnost příliš neřeší. To je však v rozporu se studií

uvedenou výše. Touto problematikou se zabývali i výzkumníci v České republice. Např. Novotný, Janská a Čermáková (2007) ve své studii nepotvrdili vztah mezi důležitostí ekonomické prosperity regionu a rozhodnutím migrantů se zde usídlit. S tím ovšem nesouhlasí Janská, Čermák a Wright (2014), podle nichž zde lze jistý vztah identifikovat.

3.2.5 Faktor geografické vzdálenosti

Chiswick a Miller (2004) uvádějí důležitost vzdálenosti původní země migrantů od státu, kam migrují. Je to dáno tím, že čím větší vzdálenost mezi těmito dvěma zeměmi existuje, tím více musí migranti vynaložit finančních prostředků na uskutečnění mezinárodního pohybu. Proto se častěji migranti rozhodují o lokalitě, která je pro ně více dostupná. Ne nutně se jedná jenom o vlastní geografickou vzdálenost, ale také o podmínky související se vstupem do dané země. Lianos (2001) v této souvislosti poukazuje na fakt, že migranti ze stejných či podobných zemí původu často míří do stejných cílových zemí či do těch, které jsou pro ně nejvíce dostupné. Vzdálenost je proto faktorem spíše globálním. Na lokální úrovni nelze jeho roli příliš přeceňovat. Za předpokladu, že migrant urazí ze své původní země do cílové poměrně velkou vzdálenost, tak v cílové zemi již pro něj vzdálenost není natolik důležitá. Alesina, Harnoss a Rapoport (2013) předkládají zjištění, že omezení vzdáleností se vztahuje spíše ke skupině nekvalifikovaných migrantů, neboť tyto více řeší náklady související s migrací, zatímco pro kvalifikovanější migranty není otázka finančních nákladů tak významná.

Novotný, Janská a Čermáková (2007) zjistili, že v příhraničních oblastech jsou více koncentrováni migranti ze zemí, jako je Německo a Polsko. Podobné výsledky přináší také studie Kritze (1998), který poukazuje na poměrně vysokou koncentraci migrantů v příhraničních oblastech. Týká se to např. národností mexických (Texas, Kalifornie), kubánských (Florida) či asijských (Kalifornie). Podobné závěry předkládají také Bauer, Epstein a Gang (2005), kdy byla zjištěna statisticky významná úzká vazba mezi vzdáleností z původní země Mexičanů do cílové země (USA). Proto právě mexičtí migranti nejvíce migrují do USA než do jiných zemí. Vzdálenost mezi zdrojovou a cílovou zemí je proto jedním z determinujících faktorů určující výběr lokality k bydlení, avšak z globálního, ne vnitřního pohledu migrantů (Kritz 1998, Alesina, Harnoss, Rapoport 2013).

4 Metodika

S ohledem na odlišné charakteristiky teoretické a praktické části bakalářské práce byly také použity odlišné výzkumné metody. Teoretická část je založena na literární rešerši. Výzkum v praktické části práce byl nastaven ve formě kvalitativního designu. Za tímto účelem byla aplikována metoda polostrukturovaného rozhvoru s imigranty, kteří pocházejí z postsovětských zemí, kam se řadí baltské státy (Estonsko, Litva, Lotyšsko), země Jižního Kavkazu (Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie), země Střední Asie (Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán), země Východní Evropy (Bělorusko, Moldavsko, Ukrajina) a Rusko. Do výzkumného souboru proto byli zařazeni imigranti pocházející z výše uvedených postsovětských zemí, vyjma těch, které jsou součástí Evropské unie (což jsou všechny tři baltské státy). Jde o bývalé sovětské republiky, které byly až do roku 1991 součástí Sovětského svazu. Při rozhvoru byla vždy respondentovi položena otevřená otázka, na níž měl odpovědět dle svých vlastních zkušeností, možností a postojů k dané problematice, přičemž mohly z odpovědi respondentů vyplynout ještě případné podotázky, dle dané situace přímo v terénu.

V rámci polostrukturovaných rozhvorů s imigranty se pozornost zaměřila na čtyři konkrétní oblasti. Nejdříve bylo důležité zjistit informace o samotných respondentech. Druhá oblast se zaměřovala na otázky týkající se migrace do České republiky, důvodů, proč si zvolili právě Prahu, jaký vztah k zemi a městu před vlastním příjezdem měli. Třetí část se vztahovala již k důvodům výběru lokality bydlení v Pražském metropolitním regionu, jaké faktory je ovlivňovaly, co pro ně bylo při výběru lokality bydlení nejdůležitější. V této návaznosti bylo u té skupiny imigrantů, žijících v dané oblasti delší dobu, zjišťováno, jak se u nich bydlení vyvíjelo (jaké druhy bydlení již za dobu svého pobytu v Praze vystřídali, co bylo důvodem změny bydlení). Třetí oblast otázek se vztahovala k plánům do budoucna i v souvislosti s jejich aktuálním postavením na trhu práce a ve společnosti celkově.

Vzhledem k tomu, že sama autorka bakalářské práce pochází z postsovětské země, měla jednodušší kontakt s imigranty z těchto zemí, které oslovila v rámci jejich účasti na tomto výzkumu. Nejdříve však nastudovala potřebné poznatky a metodologické souvislosti týkající se kvalitativního výzkumu, konkrétně metody polostrukturovaného rozhvoru.

Vycházela zejména z publikace Hendla (2016) a Reichela (2009). Podle Hendla (2016) je polostrukturovaný rozhovor typem rozhovoru, který je konstruován na základě několika tematických oblastí. V každé z nich se začíná otevřenou otázkou, která je pro každého respondenta povinná. Respondenti obecně na všechny otázky odpovídají dle svých možností, zkušeností a vlastních názorů. Daný autor taktéž poukazuje na fakt, že po této otevřené otázce je vhodné pokládat teoreticky opodstatněné otázky, jejichž obsahem jsou určité předpoklady a návrhy, jež jsou respondentem buď přijaty, či nikoliv dle jeho subjektivního postoje. Hendl (2016) taktéž zmiňuje i typ konfrontačních otázek, jejichž hlavním účelem je kritické ověření prozatím odhalených vztahů v rámci alternativních možností.

Podle Reichela (2009) je polostrukturovaný rozhovor typický tím, že si výzkumník připraví soubor určitých témat či otázek, přičemž však neexistuje striktní stanovení pořadí těchto otázek. V průběhu vlastního rozhovoru může výzkumník tyto otázky formulovat v mírně odlišné podobě, dle toho, jak respondent odpovídá. Vždy je však nutností, aby byly položeny všechny otázky, které si výzkumník dopředu stanovil a sepsal. Je navíc možné respondentům položit i další doplňující otázky.

Autorka této bakalářské práce si stanovila následující seznam otázek:

1. Kolik je Vám let? (Na pohlaví se autorka práce přímo nedotazovala, zapsala si pouze do formuláře, zda se jedná o ženu/muže dle vlastního pozorování)
2. Z jaké země pocházíte/z jakého města?
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
4. Jaký je Váš rodinný stav?
5. Jaký je Váš současný ekonomický status? (Myšleno, zda respondenti podnikají, studují, pracují, jsou nezaměstnaní, na mateřské/rodičovské dovolené).
6. V jakém oboru/oblasti pracujete, podnikáte/studujete?
7. Jak dlouho již v České republice pobýváte?
8. Jaký je Váš současný typ pobytu, díky kterému můžete legálně setrvat v České republice? (Autorku práce zajímalo, zda se jedná o dlouhodobý, trvalý pobyt, pobyt na základě mezinárodní a dočasné ochrany, který je udělován uprchlíkům, pobyt na základě zaměstnanecké či modré karty)
9. Cítíte se být příslušníkem nižší střední, střední či vyšší střední třídy?

10. Jaký je účel Vašeho pobytu v České republice?
11. Byla Česká republika první zemí, kam jste ze své domoviny přicestovali?
12. Co bylo důvodem Vaší imigrace do České republiky?
13. Jak dlouho již bydlíte v Pražském metropolitním regionu?
14. Jaké jsou Vaše plány týkající se bydlení v této oblasti?
15. V jaké oblasti v současnosti bydlíte?
16. O jaký typ bydlení se jedná? (Myšleno, zda se jedná o vlastní byt/rodinný dům, byt/rodinný dům, který si respondent pronajímá od třetí osoby)
17. Jde o Vaše první bydlení?
18. Pokud nikoliv, kde jste původně bydlel/a?
19. Proč jste se rozhodl/a ke změně původního bydlení?
20. Jaké byly důvody výběru současné lokality bydlení?
21. Jak dlouho již v této lokalitě bydlíte?
22. Jak jste s tímto typem bydlení spokojen/a?
23. Jak se Vám v této lokalitě bydlí? Uveďte mi veškerá pozitiva a negativa spojená s touto lokalitou bydlení.
24. Jakým způsobem v této lokalitě trávíte svůj volný čas?
25. Jaké plány do budoucna máte s ohledem na bydlení v Praze, v České republice?
26. Pokud nechcete zůstat v České republice, z jakého důvodu, a kam se chcete přestěhovat?
27. Co Vás nejvíce ovlivnilo při výběru této lokality bydlení?
28. Jak je pro Vás důležité, abyste bydlel/a v lokalitě, kde žije více příslušníků Vaší komunity?
29. Jaké je Vaše současné ekonomické a sociální postavení v české společnosti? Souvisí to s Vašimi možnostmi bydlení?
30. Jakým způsobem v současnosti probíhá Vaše integrace s českou majoritou? Stýkáte se více s Čechy nebo více s Vašimi krajany? Má to vliv i na Váš výběr lokality k bydlení?

Při výběru respondentů do výzkumného vzorku lze využít řadu různých výběrových technik. V tomto případě byla aplikována technika tzv. sněhové koule. Disman (2021) tuto techniku popisuje jako techniku výběru jedinců, kdy na počátku výzkumník získá

jednoho konkrétního respondenta, který splňuje kritéria pro zařazení do zkoumaného vzorku, a tento respondent navede tazatele k dalším členům dané cílové skupiny respondentů. Dochází tím, podle výše uvedeného autora, k tzv. nabalování dalších respondentů, k nimž by se výzkumník běžnou cestou hůře dostával. Nevýhodou této techniky je nemožnost dosažení reprezentativnosti výběrového vzorku respondentů. Pro účely této bakalářské práce jde však o nejvhodnější techniku, jak mohla autora práce získat potřebné respondenty do svého výzkumu. Na počátku si proto stanovila dvě základní kritéria pro zařazení respondentů do výběrového vzorku. Prvním byla délka pobytu v Pražském metropolitním regionu (nejméně pět let). Druhým kritériem bylo, že respondenti museli pocházet z některé této země: Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán, Bělorusko, Moldavsko, Ukrajina a Rusko. Pokud respondenti splňovali tyto dvě podmínky, měli všichni stejnou šanci stát se účastníkem kvalitativního výzkumu.

Hendl (2016) uvádí, že počet respondentů v kvalitativním výzkumu je nižší v jednotkách případů, než je tomu u kvantitativního výzkumu. Podle Marcinkové (2022) se optimální či dostatečný počet respondentů stanovuje na základě saturace výzkumu. Saturací se chápe hranice, kdy již další data přinášejí malou či dokonce žádnou přidanou informační hodnotu výzkumu. V kvalitativním výzkumu 10-12 rozhovorů docílí až 92% saturace. Proto se za optimální počet pro rozhovor doporučuje oslovit 6-12 respondentů (Marcinková, 2022). Proto bylo pro potřeby v této bakalářské práci osloveno deset respondentů, imigrantů z postsovětských zemí.

Vlastní výzkum probíhal v průběhu měsíce ledna 2024. Všechny rozhovory byly nahrány a následně doslovně přepsány. Vyhodnocení probíhalo na základě čtyř stanovených oblastí, jimž odpovídaly i formulované výzkumné otázky. Vyhodnocování kvalitativní dat je však podstatně náročnější, než je tomu v případě kvantitativních dat. Je zapotřebí tato data kódovat, aby je bylo možno následně vyhodnotit. Podle Hendla (2016) lze využít některý ze tří způsobů kódování, a to otevřené, axiální a selektivní. Pro potřeby této práce byla využita metoda otevřeného kódování dat. Ta podle Hendla (2016) spočívá v tom, že se jednotlivá data označí a pojmy získané z rozhovorů se kategorií na základě pečlivého studia údajů. V rámci otevřeného kódování se jednotlivá data rozebírají, prozkoumávají, porovnávají a kategorizují. Komparací rozdílů a podobností mezi těmito kódovanými daty

je možné dojít ke zhodnocení a zjištění o zkoumaných jevech. V tomto případě to znamenalo zjistit, např. jaký vztah má ekonomická aktivita či pobytový status imigrantů konkrétních národností k formě bydlení a k tomu, kde konkrétně bydlí (v centru/na periferii, ve vlastním bytě/domě aj.). Technika otevřeného kódování dat v konečném důsledku umožňuje získat zcela nové informace a skutečnosti o zkoumané problematice a ty následně porovnat s již existujícími daty z dříve realizovaných českých a zahraničních studií.

5 Charakteristika studijního území – Pražský metropolitní region

Při popisu Pražského metropolitního regionu je vycházeno z dokumentu Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy (2019). Celková rozloha tohoto regionu činí 4 983,1 km² a je do něj zahrnuto celkem 515 obcí s více než 2 mil. obyvatel. Hlavní centrum je tvořeno Prahou, hlavním městem České republiky s rozlohou 496,2 km² s 1,3 mil. obyvatel. Dle uvedeného zdroje má na změny v populaci tohoto regionu vliv zejména mezinárodní, ale také vnitrostátní migrace. Od roku 2008 došlo k ovlivnění nejenom intenzity suburbánní bytové výstavby, ale také migrace vlivem globální ekonomické krize.

Ekonomická struktura této metropolitní oblasti se jeví dlouhodobě jako velmi příznivá, což je zřetelné na základě velice nízkých hodnot nezaměstnanosti vzhledem k celorepublikovým hodnotám. Silného postavení zde dosahují vyšší třídy terciéru, tedy především v oblasti vědy a výzkumu, informačních technologií, pojišťovnictví a bankovníctví, na čemž se nejvíce podílí Praha. Pozitivní skutečností je i přechod některých ekonomických aktivit z jádra do těsnějšího zázemí města (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019).

Z hlediska vysokého množství různých pracovních příležitostí je nejvíce atraktivní hlavní město Praha, což má také za následek, že je zde nadprůměrně koncentrována pracovní síla s vysokoškolským a středoškolským vzděláním. Týká se to také vnitřní metropolitní oblasti, zatímco vnější metropolitní oblast je charakteristická podprůměrností vysokoškolsky vzdělaných pracovních sil. Co se týče národnostního složení celé metropolitní oblasti, je zřejmé, že převažují cizinci polské, ruské, ukrajinské a vietnamské národnosti. Charakteristický je jejich vyšší podíl ve vnitřní i vnější metropolitní oblasti (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019).

6 Výsledky práce

6.1 Popis souboru respondentů

Celkový počet oslovených respondentů činil deset. Jak již bylo uvedeno ve čtvrté metodické kapitole, výzkum v bakalářské práci je pojat jako kvalitativní, a s ohledem na jeho specifika a charakteristiky je pracováno s nižším počtem respondentů, než je tomu u kvantitativně orientovaných výzkumů. Z důvodu dostupnosti byla z uvedeného počtu deseti respondentů většina žen, které byly také ochotnější účastnit se výzkumu a odpovídat na vyšší počet otázek v rámci rozhovoru. Celkem sedm respondentů bylo ženského pohlaví, zbývající tři byli muži. Z hlediska věkové struktury výzkumného vzorku, se jich nadpoloviční většina, tj. šest se nachází ve věkové skupině 28-35 let. Ostatním je nad 40 let, přičemž nejstaršímu oslovenému je 47 let, naopak nejmladšímu 28 let. Většina oslovených pochází z Ukrajiny. Jednalo se o sedm respondentů, další tři jsou z Ruska. Ve svých původních zemích žili ve větších městech s minimálním počtem 100 tis. obyvatel. Opět byli osloveni tito respondenti z důvodu záměrného výběru, na něž měla autorka bakalářské práce kontakt a také samotní respondenti byli ochotni vypovídat. Přesto se mezi respondenty nenachází žádné bližší rodinné vztahy, nejde o oslovené, kteří by sdíleli společnou domácnost. Nicméně do jisté míry se znají, obývají totiž mnohdy společnou lokalitu a setkávají se při občasných příležitostech v rámci komunitního života v dané lokalitě.

Vzdělanost respondentů

Z hlediska dosaženého vzdělání se jednalo o poměrně různorodou skupinu. Pět respondentů má středoškolské vzdělání, tři vysokoškolské, dvě respondentky pouze základní. Zde lze poukázat na zajímavost skutečnost, že všichni tři ruští oslovení respondenti mají právě absolvovanou vysokou školu, zatímco respondenti pocházející z Ukrajiny mají vzdělání nižší. Vzhledem k nízkému počtu respondentů a nereprezentativnosti tohoto vzorku nelze zjištěné skutečnosti zobecňovat na celou populaci ruských či ukrajinských imigrantů, ale vždy tato zjištění vztáhnout pouze k danému vzorku oslovených jedinců.

Pracovní situace respondentů

Oslovení ukrajinští migranti mají nižší kvalifikaci, a proto budou také v této zemi spíše vykonávat méně kvalifikovanou práci, na rozdíl od oslovených ruských imigrantů s vysokoškolským vzděláním. Ti jsou považováni za odborníky, a proto jsou zde zaměstnáni na vysoce odborných pracovních pozicích.

Všichni oslovení respondenti se proto nějakým způsobem ekonomicky začleňují do hospodářského procesu. Zároveň však čtyři z oslovených respondentů dálkově studují na vysoké škole. Jde o Ukrajince se středoškolským vzděláním, kteří si touto formou snaží zvýšit svoji kvalifikaci, avšak zároveň jsou v Praze zaměstnáni, většinou u firem specializující se na zaměstnávání občanů ze třetích zemích. Dva respondenti podnikají, zbylí jsou zaměstnáni na pracovní smlouvu ať již na částečný, nebo hlavní pracovní poměr (většina v oblasti služeb, v oblasti IT či ve vědě a výzkumu, příp. ve stavebnictví na méně kvalifikovaných pracovních místech – zedníci). Žádný z oslovených respondentů není nezaměstnaný. To může být dáno i skutečností, že oslovení respondenti v České republice pobývají nejméně šest let. Nejdelší doba pobytu v této zemi dosahuje u dvou respondentů deset let. Průměrná doba pobytu všech respondentů na území České republiky činí sedm let.

Rodinný stav respondentů

Mimo čtyř respondentů, kteří jsou svobodní, ostatní založili rodinu a jsou vdané/ženatí. Čtyři z celkového počtu deseti respondentů zde také s partnery vychovávají děti.

Délka pobytu respondentů

S ohledem na výše uvedené skutečnosti lze konstatovat, že všichni oslovení respondenti v Praze podnikají nebo jsou zaměstnáni a pobývají zde na základě dlouhodobého pobytu. Kromě dvou jde u zbylých osmi o formu trvalého pobytu, který většina z nich získala již před nejméně tři roky.

6.2 Vyhodnocení jednotlivých rozhovorů

Vlastní část rozhovorů s deseti respondenty je vyhodnocena na základě jejich odpovědí na zbývajících 22 otázek. Nejprve bylo zjišťováno, zda se oslovení respondenti cítí být

příslušníky nižší, střední či vyšší střední třídy. Na tuto otázku neměl žádný z respondentů problém odpovědět. Respondenti často uváděli, že se cítí být příslušníky buď střední nebo vyšší střední třídy, a to proto, že si zde mohou dovolit vlastnit nějakou nemovitost, mohli si také koupit auto a mají možnost trávit dovolenou v zahraničí. Např. jedna z respondentek uvedla: *„Dnes si už tady s manželem můžeme dovolit daleko více než na začátku. Máme dokonce auto a každý rok jezdíme na zahraniční dovolenou“* (žena z Ukrajiny, 33 let).

Ekonomická situace imigrantů z postsovětských zemí

Nejčastěji však porovnávali svou situaci se situací svých krajanů, kteří do Prahy přicestovali teprve nedávno. Na to poukazovali respondenti z Ukrajiny, kteří u sebe ubytovali buď svoje známé nebo dokonce rodinu, kteří uprchli z Ukrajiny z důvodu válečného konfliktu. *„Když třeba vidím, jak jsou na tom někteří naši krajané, tak se vlastně cítím jako bohatá. Oni nemají skoro nic, my už si tu můžeme dovolit daleko více“* (žena z Ukrajiny, 34 let).

Právě na základě této situace si mohli uvědomit, jak se jim již za dobu pobytu v Praze podařilo docílit určitého, vyššího ekonomického postavení a mají zde také možnost uplatnit se i na vyšších pracovních pozicích. S tím je spojeno i jejich vyšší mzdové ohodnocení. V tomto výzkumném vzorku se proto nacházeli výše postavení cizinci, ale i méně kvalifikovaní, kteří nadále vykonávají spíše „podřadnější“ práce. K tomu jeden z respondentů uvedl: *„ačkoliv jsem zde již delší dobu, stále pracuji jako uklízečka, i když mzda není zas tak špatná. Ale mám jen základní školu, tak si moc vybírat nemohu. A na Ukrajině by to bylo ještě horší“* (žena z Ukrajiny, 28 let).

Ve výzkumném vzorku se však nacházelo více ekonomicky lépe postavených imigrantů, kteří se aktivně účastní ekonomického života, mají vyšší mzdy, a proto si zde mohou dovolit i vlastnit nemovitosti.

Respondenti se však také zmínili o faktu, že teprve po určité době si zde mohli vydobýt zpět své postavení, kterým disponovali ve své původní zemi. Když přišli do České republiky, i navzdory tomu, že měli někteří vysokoškolské vzdělání, nemohli ihned začít pracovat v oboru, který vystudovali. *„To mě na začátku docela iritovalo, že jsem měl vzdělání, avšak pracovat jsem nemohl hned ve svém vystudovaném oboru. Chvíli trvalo,*

než mi uznali moje doklady o vzdělání. Ale teď už je vše dobré“ (muž z Ruska, 45 let). Proto zpočátku vykonávali různé nekvalifikované práce, což podle jejich vyjádření bylo pro ně potupné. Někteří se proto rozhodli studovat, jiní se rozhodli pro vysokoškolské studium až v nedávné době. „Teprve teď studuji na vysoké škole, chci se totiž posunout někam dál a věřím, že to vše zvládnou a budu na tom ještě líp“ (žena z Ukrajiny, 29 let).

Důvody k odchodu respondentů z Ukrajiny a Ruska – volba České republiky

Dvě z respondentek – Ukrajinek uvedly, že se rozhodly odejít z Ukrajiny již před několika lety z důvodu, že neviděly v zemi možnosti dalšího uplatnění. Taktéž vnímaly svou zemi jako zaostalejší, kde si nebudou moci vydělat a zabezpečit rodinu. Proto také nastoupily ihned po přicestování do České republiky jako uklízečky do místního obchodu, teprve později začaly studovat, a s tím bylo spojeno i jejich vyšší mzdové zařazení. Některé respondentky z Ukrajiny odjely do České republiky již s rozhodnutím zde studovat na vysoké škole. U ostatních šlo v první řadě o ekonomické důvody. *„Já jsem se rozhodla přijet sem hlavně proto, že jsem si chtěla více vydělávat a zabezpečit rodinu na Ukrajině. Tam je to moc, moc špatné“ (žena z Ukrajiny, 34 let).*

Většina respondentů z Ukrajiny také při svém rozhodnutí opustit svou domovinu zvažovala především Českou republiku. To proto, že již byli v kontaktu s lidmi, kteří již v České republice žili, a respondenti tak měli možnost na počátku bydlet, jako oni sami uvádějí, „mezi svými“, nešli proto z jejich pohledu do zcela neznámého prostředí.

Pouze dva respondenti, a to z Ruska, zmínili, že původně chtěli odcestovat do Německa nebo do Velké Británie, nakonec se však i oni po zkušenostech svých známých z Ruska rozhodli usadit v České republice.

Na základě výše uvedeného lze proto konstatovat, že většina oslovených respondentů považovala Českou republiku za vhodnou zemi, kde se mohou usadit, kde mohou velmi dobře žít a především, kde jim bude umožněno si vytvořit vysokou životní úroveň. Většina respondentů se navíc domnívá, že se jim tyto cíle podařilo za dobu pobytu v Praze realizovat a dnes se zde cítí „jako doma“.

Dřívější lokality bydlení oslovených imigrantů

Podle několika respondentů se jejich dřívější bydlení v Praze nacházelo v městské části Praha 3 či Praha 4, kdy na počátku tuto lokalitu volili z důvodu nižší ceny pronájmu. Cena tak pro ně byla důležitým faktorem při výběru bydlení, neboť zpočátku neměli příliš mnoho finančních možností, a proto zpravidla volili bydlení, které pro ně bylo finančně nejdostupnější. Řada respondentů však uváděla důvodem zvolení první lokality v Praze hlavně přítomnost krajanů, kde měli možnost bydlet u nějakých známých, příp. příbuzných. Teprve poté, co se v Praze podle svých slov respondenti „rozkoukali“, začali se poohlížet po bydlení v pronájmu. To však podle oslovených respondentů souviselo hlavně s jejich finančními možnostmi. Přestěhování respondentů zpravidla probíhalo až po delší době, nejméně po jednom roce, kdy si našli lépe placené zaměstnání.

Několik respondentů také zmínilo, že se v některých lokalitách, kde dříve bydleli (zejména pak na Praze 3), necítili příliš bezpečně, zejména pak ve večerních hodinách, kdy se na veřejných prostranstvích nacházeli dle jejich slov různí sociálně slabší občané či lidé, kteří v nich vyvolávali strach. Často se také báli večer vyjít na ulici, nicméně se jednalo o levnější bydlení, které si mohli tehdy dovolit. Proto, jakmile to bylo alespoň trochu možné, odstěhovali se do bezpečnější a klidnější lokality.

Zcela odlišné prostředí nabízí lokalita Starý Bubeneč, kdy jeden respondent zmínil, že až takový výběr neměl, neboť si jeho zaměstnavatel přál, aby zde bydlel. Tento respondent proto tuto lokalitu obývá i nadále.

Současná lokalita bydlení imigrantů z Ukrajiny a Ruska – základní charakteristiky, determinující faktory

Další otázky byly již směřovány na otázku bydlení. Bylo zjištěno, že respondenti z Ukrajiny jsou koncentrováni zejména v oblasti Prahy 4, a to v městských částech Nusle, Podolí a Braník. Obecně je tato část Prahy charakteristická vyšší prostorovou koncentrací Ukrajinců a v souvislosti s příchodem uprchlíků jich do této části směřovalo nejvíce. Co se týče respondentů z Ruska, ti v současnosti obývají městskou část Starý Bubeneč na Praze 6 nebo oblast Stodůlek na Praze 13. Také tyto lokality jsou charakteristické střední až extrémně vysokou prostorovou koncentrací ruské komunity. Proto při hodnocení odpovědí respondentů, kde v současnosti bydlí, je zřejmé, že na jejich rozhodnutí bydlet

v určité části Prahy má vliv přítomnost i dalších jedinců z jejich komunity, a to i navzdory tomu, že v Praze respondenti bydlí více než šest let.

Z hlediska vybraného typu bydlení respondenti uvedli, že aktuálně bydlí buď ve vlastním bytě (tři respondenti, dva z nich z Ruska), nebo v pronajatém bytě (čtyři respondenti, všichni z Ukrajiny). Při dalším zkoumání vyšlo najevo, že vlastní bydlení si v současnosti mohou dovolit také respondenti s vyšším vzděláním a kteří podnikají nebo pracují na vyšší pracovní pozici, a proto mají také lepší finanční možnosti. Ve vlastním také bydlí respondenti, kteří mají v České republice trvalý pobyt, a žijí zde podstatně delší dobu. Naopak bydlení v pronájmu volí respondenti s nižším vzděláním, zaměstnanci na méně kvalifikovaných pracovních pozicích a taktéž respondenti, kteří žijí v České republice kratší dobu. Vliv pohlaví se neprokázal.

Tyto lokality si respondenti zvolili především z důvodu vyšší bezpečnosti a také z důvodu architektury, některé lokality jsou také více obklopené zelení, což respondenti při výběru dané lokality preferovali.

Preference imigrantů ve vztahu k bydlení – jednotlivé faktory

K nejčastějším důvodům výběru bydlení patří doporučení známých či krajanů oslovených respondentů, kteří mají větší zkušenosti s různými druhy bydlení v jednotlivých částech Prahy. To se respondentům hodilo zejména v době, kdy se ještě tolik v Praze nevyznali a nemohli se proto až tolik rozhodovat, neboť neměli k dispozici příliš mnoho kvalitních informací. Cena a dostupnost bydlení hrála klíčovou roli zejména na počátku, když si respondenti vybírali první bydlení. Později se však nacházeli již v odlišné situaci a jejich možnosti byly proto širší. Nadále jsou však jak ukrajinští, tak ruští imigranti nejvíce koncentrováni v místech, kde žije vysoké procento jejich krajanů.

Více podrobností lze také uvést k výpovědím tří respondentů, kteří v současnosti bydlí ve vlastním bydlení. V jejich případě se jedná o novostavby, v nichž aktuálně žijí dva až tři roky. U nich převládaly především individuální preference, kdy přihlíželi jak ke kvalitě bydlení, tak i k jeho velikosti.

Při dalším zjišťování týkající se preferencí imigrantů k bydlení se ukázalo, že všichni respondenti již prošli větším množstvím různých bytů, s ohledem na jejich tehdejší možnosti, a teprve nyní hodnotí úroveň aktuálního bydlení jako dostačující či dokonce

vyhovující. Některým se líbí zázemí zeleně v okolí místa bydliště (stav životního prostředí je v těchto lokalitách respondenty hodnocen pozitivně). Také zde vyzdvihují poměrně vysokou úroveň občanské vybavenosti, zejména ti respondenti, kteří zde již založili rodinu a mají malé děti. Na rušnost komunikace si stěžoval pouze jeden respondent. Obecně kladně také respondenti hodnotí úroveň místní pražské dopravní infrastruktury, zejména co se týče městské hromadné dopravy. Tedy to, že se mohou metrem rychle dostat i do samotného jádra Prahy. Někteří respondenti, kteří vlastní auta, však měli k této oblasti určité výhrady, neboť poukazovali na přeplněnost silnic a taktéž na zcela nedostatečné možnosti parkování. To se týká i parkovacích míst přímo před místem bydliště.

Blíže je také zapotřebí ještě dovysvětlit otázku blízkosti krajanů v souvislosti s preferencemi respondentů ohledně bydlení. S tím souviselo i zjištění, v jaké míře se respondenti obecně se svými krajaný stýkají a zda je pro ně důležité žít v lokalitě, kterou více obývá jejich komunita. Obecně tento faktor hraje při výběru lokality bydlení respondentů velkou roli. Typické pro ruskou komunitu jsou buď lokality Stodůlky či Starý Bubeneč. Jeden z respondentů se o Stodůlkách dokonce zmínil jako o „ruském“ místě. V těchto lokalitách jsou tedy v poměrně vysoké míře koncentrováni Rusové, což je pro oba respondenty důležitý faktor, a taktéž to zvažovali při svých preferencích, do jaké „lepší“ lokality se přestěhovat. U Ukrajinců byla přítomnost jejich komunity o to důležitější. Domnívají se, že v současné situaci si musí Ukrajinci více pomáhat, podporovat se, zvláště, když sami vnímají negativní projevy či postoje českých obyvatel vůči nim. Jeden z respondentů uvedl, že také nabídl bydlení jedné ukrajinské rodině, kterou do té doby vůbec neznal, nicméně se domnívá, že pro nově příchozí do České republiky je právě blízkost někoho, s kým mohou sdílet jeden jazyk, zvyky či tradice velmi důležitá. Na přítomnosti svých krajanů nevidí respondenti v dané lokalitě nic negativního. Naopak popisují blízkost své komunity jako výhodu. Několik respondentů z Ukrajiny si však stěžovalo, že někteří nově příchozí Ukrajinci, zejména mladí, jsou arogantní, dělají komunitě problémy, a to pak dle respondentů obecně vrhá špatné světlo na Ukrajince obecně. Takových krajanů však podle oslovených není mnoho a nemá to podle nich vliv na nespokojenost s bydlením v této městské části.

Respondenti taktéž spojovali kvalitu bydlení s pocitem bezpečí. Vzhledem k tomu, že respondenti až do dospělosti vyrůstali buď v Rusku, nebo na Ukrajině, vnímají Českou

republiku, potažmo Prahu jako velice bezpečné místo k životu, práci i k bydlení. Jeden z respondentů pocházející z Ruska nyní bydlí v lokalitě Starý Bubeneč, kde jsou ve velké míře koncentrovány ambasády různých zemí (Ukrajiny, Moldavska, Gruzie, Kanady, Sýrie, Turecka, Ruské federace, Ázerbájdžánu, Egypta, Slovenska aj.). Proto tento muž uvedl: *„Řekl bych, že je tu až moc bezpečno. V mém okolí, kde bydlím, se nachází hodně ambasad, proto tady neustále chodí policejní hlídky. Vidím je tu často, ve dne i v noci. Jak já říkám, spíš zde narazíte na policistu než na taxíka“* (muž z Ruska, 41 let).

Někteří Ukrajinci zmínili však skutečnost, že poté, co sem přišlo větší množství jejich krajanů, zejména do oblasti Prahy 4, necítí se zde již tolik bezpečně, neboť se nedá některým z nich zcela důvěřovat. Nicméně obecně jsou vybrané lokality bydlení oslovenými respondenty hodnoceny jako bezpečné. Bezpečnost lokalit, kde respondenti bydlí, hodnotili jako více bezpečné muži, naopak ženy častěji vyjadřovali strach v noci, kdy se musí vracet z práce.

Plány imigrantů do budoucna ve vztahu k bydlení

Co se týče dalších plánů oslovených imigrantů do budoucna, někteří z nich uvažují, že by se s rodinou přestěhovali mimo hlavní město Praha, na její okraj, avšak stále v rámci Pražské metropolitní oblasti. Uvažují proto některé menší obce lemující Prahu tak, aby měli stále do Prahy rychlý přístup, avšak mohli si užívat většího soukromí a přírody. Na to právě někteří respondenti poukazovali, že přímo v jádru Prahy takových oblastí není mnoho a rádi by byli více obklopeni zelení. Nicméně větší část respondentů uvedla, že se jim v současnosti v dané lokalitě bydlí hezky, vnímají danou lokalitou jako vhodnou pro dlouhodobé bydlení. Z toho důvodu se stěhovat již nechtějí. Zde by bylo možno uvažovat o tom, že stav životního prostředí je v lokalitách, kde respondenti bydlí, je na dobré až vysoké úrovni.

Spokojenost imigrantů se současným bydlením

Tuto oblast otázek lze uzavřít vyhodnocením, jak jsou s daným typem bydlení respondenti spokojeni. Většina z nich uváděla naprostou spokojenost, až na několik výjimek. Ty se však podle nich nacházejí všude, a proto je nevnímají jako nějakou překážku, proč by se odsud měli stěhovat. Ti respondenti, kteří zmiňovali, že by se rádi odstěhovali za Prahu, uváděli, že to není tím, že by nebyli přímo v Praze spokojeni, ale tím, že chtějí naplnit

nějakou svou dřívější představu o vlastním rodinném domově v přírodě, v soukromí. A to jim v současnosti vnitřní Praha nedokáže nabídnout. Obecně lze vnímat fakt, že většina oslovených respondentů je se svým současným bydlením spokojena, za pozitivní, a to navzdory faktu, že v počátcích, když se do Prahy přistěhovali, byli jejich možnosti bydlení velmi omezené.

Trávení volného času imigrantů ve vztahu k lokalitě

Při trávení volného času nejsou respondenti omezeni jenom na lokalitu, v níž bydlí, ač zde mají poměrně široké příležitosti ke trávení volného času. To respondenti zdůvodňují tím, že mají již malé děti, a musí proto zohlednit fakt, aby jim co nejvíce naplnily jejich potřeby, což ne vždy daná lokalita umožňuje. Naopak v místě bydliště tráví více času svobodní respondenti. Zde poměrně pozitivně působí přítomnost dalších krajanů, kdy se mohou ve volném čase více stýkat, a to zejména o víkendech, neboť ve všední dny nemají tolik času. Většina respondentů však na otázku týkající se trávení volného času zmínila časté dodržování původních tradic a zvyků ze své domoviny, což se týká např. slavení pravoslavných Vánoc. Respondenti blíže neuváděli, že by se ve volném čase nebo při slavení „jejich“ svátků stýkali i s Čechy.

Integrace imigrantů s Čechy

Dva respondenti z Ruska uváděli, že na ně zejména po roce 2022 Češi nahlížejí více negativně než v minulosti, což znesnadňuje vzájemnou integraci do české společnosti. Obecně si však respondenti příliš přátel a kontaktů mezi Čechy nedělají. Stále se stýkají se svými krajaný a hovoří také svým původním jazykem. Česky hovoří jenom v rámci nebo při jednání s klienty (avšak ani zde to neplatí stoprocentně, jeden z podnikajících Rusů uváděl, že mezi jeho klienty patří taktéž cizinci, a proto s nimi hovoří hlavně rusky nebo anglicky).

Ačkoliv respondenti bydlí v lokalitách s větším podílem jejich krajanů, jejich sousedy jsou Češi. Také pracují či podnikají, a proto se často dostávají do styku s českým obyvatelstvem. Nelze proto hovořit o tom, že by se jednalo o uzavřenou či segregovanou lokalitu, která je charakteristická přítomností jenom Rusů nebo Ukrajinců. To lze považovat za vhodné, neboť vzájemnými styky imigrantů s českými občany dochází k jejich vzájemnému obohacování a taktéž k lepšímu osvojování českého jazyka ze strany

imigrantů. Respondenti se s Čechy stýkají zejména v práci, zatímco ve volném čase většina z nich volí přítomnost svých krajanů. Pro jednoho ruského respondenta je však důležitější mít za kamaráda Čecha než svého krajana. Rád se totiž zdokonaluje v češtině a nechce se mu neustále rusky mluvit a vzpomínat na Rusko, k němuž sám nemá zcela pozitivní vztah.

Někteří respondenti se také zmiňovali o tom, že se s Čechy dostávají častěji do kontaktu prostřednictvím svých dětí, kteří zde chodí do českých škol. Proto je také podle těchto respondentů důležité obstojně hovořit česky, neboť Češi obecně negativněji vnímají, pokud neumí česky. Mnohokrát podle respondentů právě Češi ocení, pokud se snaží hovořit česky, i když ne zcela dobře, avšak této jejich snahy si velice cení. Obecně Ukrajinci vnímají podporu Čechů, a to zejména po roce 2022, i když se to dle nich nevztahuje na veškeré české obyvatelstvo. Naopak Rusové mají dle dotázaných nyní horší zkušenost s Čechy, proto je podle nich důležité se vzájemně poznat a respektovat se.

Plány imigrantů do budoucna

Co se týče plánů respondentů do budoucna, uváděny byly jak plány přestěhovat se mimo Prahu, tak i do jiné země. To obecně souvisí s jejich migračními plány mimo Českou republiku. Avšak pouze dva respondenti uvedli, že se chtějí do budoucna přestěhovat na okraj Prahy. Jeden respondent, Ukrajinec, uvedl, že chce v budoucnu žít v Německu. Zbývající čtyři respondenti se nechtějí ze současné lokality stěhovat, neboť jsou zde již spokojeni, jak sami říkají, „zapustili zde kořeny“ a nevidí zde žádné relevantní důvody, proč lokalitu opouštět. Častým důvodem bylo jejich vyjádření: *„vždycky je všude něco, a proč bych měla zase začínat odznova, to mi vůbec hlava nebere. Jsem ráda, že teď mohu i studovat, a pak bych měla i lepší vyhlídky na práci“* (žena z Ukrajiny, 28 let). Několik respondentů zmínilo, že by se již nikdy nechtěli přestěhovat zpět na Žižkov, na Prahu 3, kde bydleli krátce poté, co přijeli do České republiky. Zde bydlí, jak sami říkají, hodně Romů, a s nimi mají jak Ukrajinci, tak Rusové poměrně negativní zkušenosti. Tomu by se chtěli proto do budoucna vyhnout. Nicméně i přítomnost krajanů je pro ně z hlediska bydlení důležitá, a proto jim současné bydlení maximálně vyhovuje.

Většina oslovených respondentů dnes již považuje Českou republiku za svůj domov. Žádný z respondentů nezmínil, že by se mu nějak výrazněji stýskalo po domovině. To

dávají do souvislosti s tím, že již před lety se rozhodli svoji zemi opustit, neboť se jim nelíbilo, kudy se Ukrajina či Rusko vydává, nebyli v těchto zemích spokojeni a Českou republiku vnímali jako bezpečnou zemi, v níž mohou získat další příležitosti k dobrému bydlení. A to navzdory skutečnosti, že v těchto zemích stále žije rodina oslovených respondentů. Několik respondentů z Ukrajiny uvedlo, že po roce 2022 k nim, do Prahy, přicestovalo i několik jejich známých či blízkých příbuzných. Tak jim oni na oplátku, podobně, jak jim pomoc a podporu podali jejich krajané, umožnili bydlet u nich. Dnes i oni mají své bydlení, ovšem v návazné blízkosti. Proto si někteří ukrajinští respondenti nepřidávají, že by ani doma nebyli, neboť na území vybraných lokalit v současnosti žije více jejich krajanů než v minulosti.

Tuto otázku lze proto uzavřít dílčím shrnutím, že naprostá většina oslovených respondentů spojuje svůj další život s pobytem v České republice a vylučují, že by se stěhovali někam jinak, do jiné země. Návrat do Ruska či na Ukrajinu respondenti zcela vylučují. Spíše by zvažovali v případě, že by se ekonomická situace výrazně zhoršila, že by odjeli do Německa. Německo je obecně mezi imigranty z postsovětských zemí často zmiňováno. Jeden respondent přímo uvedl, že chce v této zemi žít a již k tomu podniká další kroky. Je to dáno tím, že při odchodu z Ukrajiny po roce 2022 velká část jeho krajanů směřovala přímo do této země, a proto mají Ukrajinci v Německu poměrně silné zázemí. Je tedy zřejmé, jak na to bylo ve výzkumu upozorněno již několikrát, že blízkost krajanů (dané komunity) je pro preference bydlení v dané lokalitě stěžejní.

Ačkoliv je pro současný svět typická migrace, respondenti z tohoto výzkumu nepřemýšlejí či neplánují další migrační snahy a spíše se chtějí zdržet na místě, kde aktuálně žijí. Nejvíce jsou v těchto plánech podporováni respondenti, kteří v České republice založili své rodiny, mají zde tudíž pevné zázemí, a proto také uvádějí, že považují Českou republiku za svůj domov. Proto byli také tyto respondenti v souvislosti se svými odpověďmi dotázáni na to, zda i jejich krajané, s nimiž jsou v častém kontaktu, takto Českou republiku vnímají. Všichni oslovení ukrajinští migranti uvedli kladnou odpověď. Jeden příklad za všechny: *„co tak já vím, a s kým se tady v Praze stýkám, tak jsme v České republice hodně spokojeni. Víم třeba i o nově příchozích z Ukrajiny, a ti říkají, že už se ani nechtějí zpět vrátet. Že se jim tu líbí, že jsou k nim Češi milí a vstřícní. Pomáháte nám“* (žena z Ukrajiny, 30 let).

7 Diskuse

Ze zjištění uvedených v předcházející šesté kapitole vyplynulo, že preference k bydlení respondentů jsou ovlivňovány mimo jiné délkou jejich pobytu. Na začátku pobytu v České republice volili spíše bydlení levnější, menší velikosti, v méně bezpečných lokalitách na území Prahy, které jim mohlo také byty poskytnout. Nicméně zvyšující se ekonomické postavení respondentů mělo následný vliv na jejich přestěhování do „lepších“ lokalit. Respondenti si již před vlastním přicestováním do České republiky uvědomovali, že na počátku nebude příliš jednoduché si najít bydlení, avšak bylo důležité pro ně odejít ze své původní země. Důvody byly hlavně ekonomické či studijní. Nejprve jim pomocnou ruku podali buď krajané, jejich známí z původní země nebo také realitní kanceláře se specializací na tyto komunity. To je v souladu se studií a poznatky Mcconella (2008), kdy jsou ekonomické důvody nejčastější či velmi frekventované pro migraci a usídlení se v dané oblasti imigranty. V souladu např. se studií autorů Chiswick, Lee a Miller (2002) se také potvrdil předpoklad, že blízkost krajanů (komunity) je pro preference bydlení v dané lokalitě stěžejní.

Také bylo zjištěno, že individuální preference nejsou relevantními faktory určující prostorovou koncentraci imigrantů. Naopak jejich význam narůstá s délkou doby bydlení v České republice. To je také důvodem, že se imigranti z Ruska i z Ukrajiny obracují i na developery či realitní kanceláře, které se specializují na tuto skupinu klientů. Mohou s nimi tedy mluvit v rodném jazyce a taktéž jsou tito pracovníci více obeznámeni se situací imigrantů z východní Evropy a mohou jim nabídnout adekvátní možnosti bydlení. Z toho proto zřetelně vyplývá, že etnicita a kulturní zázemí hrají spíše větší roli než ryze individuální vlastnosti.

Z výzkumu také vyplynulo, že u některých respondentů je důležitá až mimořádně přítomnost krajanů v lokalitě, kde bydlí. Roli hraje také bezpečnost lokality a vysoká úroveň občanské vybavenosti. To se však týká zejména méně movitých imigrantů, spíše zaměstnanců než podnikatelů. Naopak u imigrantů z Ruska zastávající vyšší pracovní pozici přítomnost krajanů až takovou roli nehraje, i když oni ji také zvažují. Především je však pro ně prioritní kvalita a úroveň bydlení, to, že půjde o jejich vlastní nemovitost.

I tyto skutečnosti odpovídají závěrům z jiných, již uskutečněných studií. Lze zde odkázat zejména na studie autorů, jako je Brezzi et al. (2010), Hall (2009) či Bijak (2010).

V podstatě všichni respondenti také uváděli, že jsou se svým aktuálním bydlením spokojeni a neměnili by jej. Většina respondentů také vnímá Českou republiku jako svoji zemi a kromě jednoho respondenta z Ukrajiny se další již nechtějí stěhovat. Uvádějí, že Praha je jejich domovem, příp. zvažují, že by se odstěhovali do svého na okraj Prahy, avšak Českou republiku opouštět nechtějí, a to navzdory faktu, že jejich postavení ve vztahu k majoritě zde není zcela ideální. Nicméně všichni respondenti se dokázali do české společnosti integrovat, všichni jsou zde zaměstnaní či podnikají, někteří u toho i studují, což ovlivňuje i jejich ekonomické postavení. To má návaznost na výsledky studie Janské, Čermáka a Wrighta (2014).

Jak již bylo uvedeno výše, hlavními důvody oslovených imigrantů pro usazení se v České republice jsou ekonomické důvody. Obecně je ro ekonomické migranty charakteristický pocit, že se necítí připoutáni k žádné zemi. Takto se vyjádřil pouze jeden z respondentů, Ukrajinec, který uváděl, že se mu sice v České republice líbí, ale považuje se za kosmopolitu, kdy se neváže k žádné zemi, líbí se mu všude a je schopen se usadit v jakékoliv zemi. Je dostatečně přizpůsobivý k životu dle místních zvyklostí. Právě tento respondent také zvažuje do budoucna bydlení mimo Českou republiku. Pozitivně lze vnímat skutečnost, že žádný z respondentů neuvedl, že by neměl pocit domova nikde. To je v souladu s poznatky Mcconella (2008), který poukazuje na ekonomické důvody řady migrantů, kteří se usadili v nějaké cílové zemi. Na základě ekonomických důvodů je také respondenty zvoleno příslušné bydlení.

Závěrem lze uvést, že v tomto kvalitativním výzkumu se podařilo oslovit respondenty pouze ze dvou postsovětských zemí, a to z Ukrajiny a Ruska. To lze do jisté míry považovat za limit celé práce, jakož i menší počet respondentů, nicméně i tyto výsledky poslouží svému účelu.

8 Závěr a přínos práce

Bakalářská práce byla rozčleněna do dvou základních částí. Nejprve byla pozornost zaměřena na teoretické zhodnocení předložené problematiky. Bylo zapotřebí především pracovat s větším množstvím zahraničních zdrojů – odborných studií, které hodnotí a prezentují závěry týkající se vlivů a faktorů determinujících prostorovou koncentraci migrantů z různých zemí v cílových lokalitách. Bylo tak možné si vytvořit určitý teoreticko-informační aparát, na jehož základě proběhl i vlastní výzkum.

Ten byl realizován ve formě kvalitativního designu, kdy se jako hlavní metoda aplikoval polostrukturovaný rozhovor. Respondenti byli vybráni do výzkumu záměrně s ohledem na fakt, aby se jednalo i o imigranty žijící v Pražském metropolitním regionu delší dobu, nejméně pět let, a aby pocházeli z vymezených postsovětských zemí. Podařilo se pro výzkum získat deset respondentů z Ukrajiny a Ruska.

Bylo zjištěno, že oslovení respondenti v současnosti obývají lokality, v nichž žije větší podíl jejich krajanů. Respondenti pocházející z Ukrajiny obývají lokality zejména na Praze 4, kde v současnosti žije i více ukrajinských uprchlíků. Respondentů z Ruska bylo méně, a ti žijí v lokalitách s vyšším podílem příslušníků ruské komunity (Stodůlky, Starý Bubeneč). Tyto lokality lze však považovat i z pohledu oslovených respondentů za bezpečné, kvalitní pro život jednotlivce i rodiny a disponující vysokou úrovní občanské vybavenosti.

Na preference respondentů v oblasti bydlení má dle výzkumu jednoznačný vliv vzdělání, částečně také rodinná situace. Na druhé straně je zde irelevantní vliv pohlaví a věku. Respondenti s vysokoškolským vzděláním preferují lokality v blízkosti svého bydliště, častěji volí i lokality s vyšší úrovní bezpečnosti. Pro rodiny je důležitější občanská vybavenost daného místa, zohledňují také místní dopravní infrastrukturu v podobě městské hromadné dopravy. Při výběru bydlení je pro respondenty důležitá přítomnost jejich krajanů, kteří jim v počátcích pobytu v České republice poskytují žádanou podporu a pomoc. Respondenti pocházející z Ruska vyzdvihovali celkovou úroveň a kvalitu bydlení v návaznosti na místní zeleň a na to, aby bylo v této lokalitě více bezpečno. Proto je také pro ně naprosto nemyšlitelné, aby se někdy odstěhovali zpět na Prahu 3, na Žižkov,

kde již v minulosti bydleli. Respondenti z Ruska taktéž nyní bydlí ve vlastním, v novostavbě, kdy pro ně bylo důležité obrátit se na realitní kancelář, která zná specifika ruské komunity a dokáže s nimi mluvit i rusky. To však často uváděli i respondenti z Ukrajiny.

Na základě vyhodnocení veškerých odpovědí bylo možno kvalifikovaně zodpovědět stanovené výzkumné otázky, kdy byly potvrzeny závěry z výzkumných studií. Významný faktor určující preference respondentů se vztahují k přítomnosti jejich krajanů v dané lokalitě. Taktéž daný typ bydlení určují jejich socio-ekonomické charakteristiky a úroveň dosaženého vzdělání.

Výrazným omezením všech zjištěných, k nimž bylo dospěno kvalitativním výzkumem, je nereprezentativnost výzkumného vzorku a také nízký počet respondentů, který byl do něj začleněn. Nicméně tato zjištění do jisté míry odpovídá závěrům jiných odborných studií, a je tedy zapotřebí zjištění z této bakalářské práce v budoucnu aplikovat na větším vzorku respondentů, kteří by byli podrobeni kvantitativnímu výzkumu, např. formou anonymního dotazníkového šetření. U takového se již předpokládá počet respondentů v desítkách až stovkách, navíc při dodržení reprezentativnosti výzkumného vzorku je možné získat data generalizovaná obecně na celou populaci ukrajinských či ruských imigrantů žijících v Pražské metropolitní oblasti. Zajímavé výsledky by v tomto rámci mohl přinést výzkum, kdy by formou dotazníkového šetření byly srovnávány odpovědi imigrantů žijící v Praze krátkodobě (do dvou let) a dlouhodobě (nad deset let). Bylo by tím možno porovnat i situaci Ukrajinců, kteří do České republiky přišli až po vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině (po roce 2022), a šlo tedy do jisté míry o nucenou, nedobrovolnou migraci, a kteří jsou zde usazeni již dlouhodobě. Tímto způsobem by mohlo být pak lépe pracováno s nově příchozími imigranty i v rámci zlepšování životního prostředí a občanské vybavenosti pro tuto skupinu cizinců. Uskutečněný kvantitativní výzkum na reprezentativním vzorku respondentů by také mohl odhalit, do jaké míry preference bydlení určují individuální faktory, či je naopak důležitější přítomnost krajanů.

9 Přehled literatury a použitých zdrojů

- Alesina, A., Harnoss, J., Rapoport, H., 2013: Birthplace Diversity and Economic Prosperity (online) [cit. 2024.01.13], dostupné z https://www.nber.org/system/files/working_papers/w18699/w18699.pdf.
- Bauer, T., Epstein, T. B., Gang, I. N., 2005: Enclaves, language, and the location choice of migrants. *Journal of Population Economics* Volume 18, No. 4. P. 649–662.
- Bijak, J. 2010: *Forecasting International Migration in Europe: A Bayesian View*. Springer, London, 316 p. ISBN 978-90-481-8897-0.
- Brezzi, M. et al., 2010: Determinants of Localization of Recent Immigrants across OECD Regions (online) [cit. 2024.01.13], dostupné z <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/45344744.pdf>.
- Castles, S., 2004: Why migration policies fail. *Housing, Ethnic and Racial Studies* Volume 27, Issue 2. P. 205–227.
- Disman, M., 2021: *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 5. vyd. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, Praha, 372 s. ISBN 978-80-246-5053-1.
- Drbohlav D. et al., 2010: *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 207 s. ISBN 978-80-7419-039-1.
- Dušová Šnejdrlová, M., 2022: *Metodika pro spolupráci orgánů veřejné správy při realizaci sociálního bydlení* (online) [cit. 2024.01.10], dostupné z http://socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/metodiky/Metodika_pro_spolupr%C3%A1ci_aktualizace_final_aktual.pdf.
- Edgar, B., 2014: An Intergenerational Model of Spatial Assimilation in Sydney and Melbourne, Australia. *Journal of Ethnic and Migration Studies* Volume 40, No. 3. P. 363–383.
- Emler, D. et al., 2023: *Studie k integraci přistěhovalců do německé společnosti*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, Praha, 217 s. ISBN 978-80-246-4973-3.

- European Commission, 2014: Asylum and Migration Glossary 3.0. A tool for better comparability produced by the European Migration Network (online) [cit. 2024.01.10], dostupné z <<https://www.immigration.interieur.gouv.fr/content/download/65461/473843/file/2-emn-glossary-en-version.pdf>>.
- Filadelfiová, J., Sekulová, M., 2009. Migrantky medzi nami. Inštitút pre verejné otázky, Bratislava. 133 s. ISBN 978-80-89345-25-0.
- Frey, W. H., 2004: Immigration, Domestic Migration and US Metropolitan Area Change: Contrasting the 1990s with 1980s (online) [cit. 2024.01.13], dostupné z <<https://paa2004.populationassociation.org/papers/42260>>.
- Hall, M., 2009: Interstate migration, spatial assimilation, and the incorporation of US immigrants. *Population, Space and Place*, Volume 15, No. 1. P. 57–77.
- Harte, W., Childs, I. R. W., Hastings, P. A., 2009: Settlement Patterns of African Refugee Communities in Southeast Queensland. *Australian Geographer* Volume 40, No. 1. P. 51–67.
- Hayek, F. A. von, 2008: Cesta do otroctví. 2. vyd. Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, Brno, 215 s. ISBN 978-80-87029-32-9.
- Hendl, J., 2016: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 4. přeprac. a rozš. vyd. Portál, Praha, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- Hrabálek, M., 2012: Ochrana hranic EU a role agentury Frontex v ní. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 155 s. ISBN 978-80-210-5988-7.
- Hugo, G, 2011: Changing Spatial Patterns of Immigrant Settlement (online) [cit. 2024.01.13], dostupné z <<https://press.anu.edu.au/downloads/press/p113381/pdf/ch012.pdf>>.
- Chelpi-den Hamer, M., Mazzucato, V., 2010: The Role of Support Networks in the Initial Stages of Integration: The Case of West African Newcomers in the Netherlands. *International Migration* Volume 48, No. 2. P. 31–57.

- Chiswick, B. R., Lee, Y. L., Miller, P. W., 2002: The Determinants of the Geographic Concentration among Immigrants: Application to Australia (online) [cit. 2024.01.12], dostupné z [z <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/21495/1/dp462.pdf>](https://www.econstor.eu/bitstream/10419/21495/1/dp462.pdf).
- Chiswick, B. R., Miller, P. W., 2004: Where Immigrants Settle in the United States (online) [cit. 2024.01.13], dostupné z [z <https://docs.iza.org/dp1231.pdf>](https://docs.iza.org/dp1231.pdf).
- Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019: Integrovaná strategie pro ITI Pražské metropolitní oblasti (online) [cit. 2024.03.07], dostupné z [z <https://www.itipraha.eu/uploads/assets/INTEGROVAN%C3%81%20STRATEGIE/aktualizace%20%C5%99%C3%ADjen2019_Integrovan%C3%A1%20strategie%20pro%20ITI%20Pra%C5%BESk%C3%A9%20metropolitn%C3%AD%20oblasti_verze_1.6.pdf>](https://www.itipraha.eu/uploads/assets/INTEGROVAN%C3%81%20STRATEGIE/aktualizace%20%C5%99%C3%ADjen2019_Integrovan%C3%A1%20strategie%20pro%20ITI%20Pra%C5%BESk%C3%A9%20metropolitn%C3%AD%20oblasti_verze_1.6.pdf).
- IOM, 2023: About Migration (online) [cit. 2024.01.12], dostupné z [z <https://www.iom.int/about-migration>](https://www.iom.int/about-migration).
- Janská, E., Čermák, Z., Wright, R., 2014: New immigrant destinations in a new country of immigration: settlement patterns of non-natives in the Czech Republic. *Population Space and Place* Volume 20, Issue 8. P. 680–693.
- Keller, J., 2017: *Evropské rozpory ve světle migrace*. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 227 s. ISBN 978-80-7419-249-4.
- Kritz, M.M., 1998: Investment, Population Growth and GNP as Determinants of US Immigration. *International Journal of Population Geography* Volume 4, No. 3. P. 243–258.
- Lianos, T. P., 2001: Illegal Migrants to Greece and their Choice of Destination. *International Migration* Volume 39, No. 2. P. 3–28.
- Malířová E. et al., 2016: *Lidé v pohybu: metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z.s., Praha, 128 s. ISBN 978-80-7501-098-8.
- Marcinková, L., 2022: Kolik respondentů potřebuji na hloubkový rozhovor? (online) [cit. 2024.02.08], dostupné z [z <https://designdev.cz/kolik-respondentu-potrebuji-na-hloubkovy-rozhovor>](https://designdev.cz/kolik-respondentu-potrebuji-na-hloubkovy-rozhovor).

- Maré, D. C., Morten, M., Stillman, S., 2008: Settlement Patterns and the Geographic Mobility of Recent Migrants to New Zealand. *New Zealand Economic Papers* Volume 41, No. 2. P. 163–195.
- Massey, D. et al., 1993. *Theories of International Migration. A Review and Appraisal* Population and Development Review Volume 19, No. 3. P. 431–466.
- Massey, D. S., 2003: Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century (online) [cit. 2024.02.12], dostupné z <<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=3484d97c140bde6271c11b1fea880ff253966c21>>.
- McConell, E. D., 2008: The U.S. Destinations of Contemporary Mexican Immigrants. *International Migration Review* Volume 42, No. 4. P. 767–802.
- Ministerstvo vnitra České republiky, 2023: Slovníček pojmů (online) [cit. 2024.01.11], dostupné z <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>.
- MMR, 2021: Koncepce bydlení České republiky 2021+ (online) [cit. 2024.01.10], dostupné z <https://mmr.gov.cz/getmedia/3b785f5d-3fef-446a-af5f-29413791982e/Koncepce-bydleni-2021_1.pdf.aspx?ext=.pdf>.
- Novotný, J., Janská, E., Čermáková, D., 2007: Rozmístění cizinců v Česku a jeho podmiňující faktory: pokus o kvantitativní analýzu. *Geografie ročník 112, č. 2. S. 204–220.*
- Regout, S., 2011: The integration of immigrant communities in France, the United Kingdom and the Netherlands: National models in a European context (online) [cit. 2024.01.12], dostupné z <<https://www.lse.ac.uk/government/Assets/Documents/pdf/research-groups/msu/WP-2011-09.pdf>>.
- Reichel, J., 2009: *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada Publishing, Praha, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
- Sýkora L. et al., 2010.: *Rezidenční segregace*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, 143 s. ISBN 978-80-86561-34-9.
- Uherek Z. et al., 2016: *Migrace: historie a současnost*. Občanské sdružení PANT, Ostrava, 143 s. ISBN 978-80-905942-9-6.

Vlčej, J. et al., 2020: (Ne)bezpečná Európa. Tribun EU, Brno, 125 s. ISBN 978-80-263-1585-8.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v platném znění.